

Lliureparlants

Tallers per la Llengua
L'Esclatxa, primavera 2012

DAVID VILA I ROS

L'elecció lingüística

Sovint tendim a pensar que el català es troba en una situació complicada pel fet que un nombre considerable de les persones vingudes de fora no l'aprenen. Certament, el coneixement d'una llengua per part de la població és un element determinant a l'hora de garantir-ne la viabilitat com a llengua d'interrelació. En aquest sentit, alguns dels factors que incideixen en l'elecció lingüística que fan els nouvinguts són prou evidents, com ara el desconeixement que tenen de la realitat sociolingüística del país, fruit de l'ocultació conscient que en fa l'Estat espanyol, o el marc legal vigent, que situa l'espanyol per damunt del català, fins i tot al Principat de Catalunya.

La norma de convergència a l'espanyol

Tanmateix, cal tenir en compte un altre factor que sol passar desapercebut i que, de fet, és tant o més important que els que acabem de citar: la pràctica sistemàtica de l'anomenada norma de convergència a l'espanyol, és a dir, passar-se a aquesta llengua davant un interlocutor que, d'entrada, sembla que no parla català. Aquest hàbit, majoritari arreu del territori (en el cas de la Catalunya del Nord la convergència és al francès), té una repercussió directa en l'ús social del català, ja que moltes converses que poden ser bilingües català-espanyol o, fins i tot, íntegrament en català, acaben essent en espanyol, llengua que d'aquesta manera veu reforçat el seu rol d'instrument majoritari de comunicació. Així, doncs, la pregunta clau és: «Per què tendim a canviar de llengua?» I la resposta, com molt bé expliquen Ferran Suay i Gemma Sanginés en el Taller d'Espai Lingüístic Personal (TELP), la trobem en l'aprenentatge, la imitació i els prejudicis. Anem a pams.

L'aprenentatge

Tot procés d'aprenentatge ve condicionat per uns premis —quan ho fem bé— i per uns càstigs —quan ho fem malament—. No cal dir, doncs, que en les nostres interaccions socials tendim a repetir aquells comportaments pels quals ens hem vist recompensats i, per contra, evitem de caure en els «errors» que ens han dut a ser penalitzats. Si traslladem aquesta pauta de comportament al terreny lingüístic, resulta que, històricament, els catalanoparlants hem estat castigats pel fet d'utilitzar la nostra llengua. Des de l'edicte reial de Lluís XIV prohibint la llengua a les comarques més septentrionals del país fins a la repressió duta a terme durant la dictadura feixista del general Franco, passant pels diversos Decrets de Nova Planta i les successives lleis promulgades pels Borbons, el català ha estat una llengua absolutament bandejada dels

espais públics. En aquest context, parlar català ha estat fortament penalitzat, mentre que l'ús de l'espanyol ha estat un requisit *sine qua non* per a qualsevol tipus d'activitat de caire públic. Aquesta prohibició ha afavorit, com és lògic, la deserció lingüística en graus diversos, des de l'aplicació sistemàtica de la norma de convergència a l'espanyol que suava comentàvem fins a la interrupció de la transmissió intergeneracional de la llengua. Per tant, els hàbits lingüístics de les persones catalanoparlants estan totalment condicionats per un aprenentatge que ens ha ensenyat que parlar en català pot ser negatiu i que, en canvi, parlar espanyol té recompensa.

Arribats en aquest punt, hom ens pot dir que actualment no hi ha una persecució explícita del català, ans la llengua pròpia és cooficial en gran part del territori. Aclarint, d'entrada, que al Nord i a la Franja encara no té cap mena de reconeixement legal, cal recordar que les agressions lingüístiques persisteixen arreu dels Països Catalans i, amb més intensitat, a les Illes i al País Valencià. D'altra banda, els mitjans utilitzats per a arraconar el català han canviat, s'han fet més subtils, però continuen essent igual d'efectius. És allò que se'n diu «liberalisme lingüístic». En tot cas, i per no estendre'ns-hi excessivament, podem concloure que la norma de convergència a l'espanyol és quelcom que hem après bo i constatant les conseqüències negatives que pot tenir parlar en català. Prendre consciència que els nostres hàbits lingüístics no són lliures és, doncs, el primer pas que ens cal fer per a canviar-los.

La imitació

Si considerem, però, que hi ha indrets del país on les agressions contra la llengua no són prou explícites per a condicionar els hàbits lingüístics dels catalanoparlants, un altre dels factors que hem introduït, la imitació, ens permetrà d'entendre per què, tanmateix, la pràctica de la convergència a l'espanyol hi continua essent majoritària. I és que els humans tendim a imitar allò que veiem fer, ja que ho considerem com a normal. Si les persones del nostre entorn més proper canvien habitualment de llengua, donarem aquest actitud per vàlida i, segurament, per inqüestionable. I si, a més, en els mitjans de comunicació observem com artistes, polítics, esportistes o periodistes ho fan també amb tota naturalitat, no ens en quedarà cap dubte: davant un interlocutor que parla espanyol, hem de parlar-li en aquesta llengua.

No cal dir, doncs, que, si volem capgirar aquesta situació, és necessari que un nombre considerable de catalanoparlants comenci a utilitzar el català amb interlocutors que parlen espanyol però que, com hem assenyalat, de ben segur que entenen la llengua pròpia del país. D'aquesta manera, l'hàbit de mantenir-se en català també entrarà dins la normalitat i,

per tant, serà objecte d'imitació. En poques paraules, com més siguem els qui ens mantenim en la nostra llengua, més seran els qui es decidiran a fer-ho.

Els prejudicis

Els prejudicis són l'altre gran responsable del canvi innecessari de llengua. En podem indicar un munt, però ens quedarem amb els més significatius i intentarem, breument, rebatre'ls:

Parlar català és de mala educació perquè potser no ens estan entenent. De debò? I és de mala educació parlar anglès a Londres? O alemany a Berlín? Per què has de ser un mal educat si parles català a Elx, doncs? L'educació no està renyida amb una llengua determinada i, de fet, es pot ser ben educat o mal educat en qualsevol llengua. D'altra banda, fer servir la llengua del país on vius és una actitud absolutament normal i lògica. A més, hi ha un gruix important de població que, malgrat declarar que no parla el català, sí que admet que l'entén perfectament. Per tant, no tenim excusa per a adreçar-nos a tothom, d'entrada, en la nostra llengua. Si no ens entenen, de ben segur que ens ho faran saber. O no faríem nosaltres exactament igual?

Els nouvinguts només ens entendran si els parlem en espanyol. Per què? La majoria de persones nouvingudes no saben parlar ni català ni espanyol quan arriben, de manera que és igual que els parlem en una llengua o en l'altra. I si resulta que sí que saben parlar espanyol, no tindran gaires dificultats per a entendre el català, ja que ambdues són llengües romàniques. Per posar un exemple, ¿heu estat mai a Roma o a Porto sense saber ni un borrall d'italià o de portuguès i, no obstant això, us heu entès perfectament?

El català és una barrera. Curiosament, totes les persones nouvingudes diuen que, amb l'aprenentatge del català, se'ls han obert un munt de portes i s'han sentit molt més integrats a la societat d'acolliment. Lluny de ser una barrera, doncs, és una invitació a formar part d'una col·lectivitat.

El català és una llengua d'estar per casa. Ni de bon tros. És la 88a llengua en nombre de parlants —d'un total de 6.000—, al nivell del suec o del danès; ocupa la vintena posició a internet; disposa d'una de les indústries editorials de més pes; i s'ensenya en 180 universitats d'arreu del planeta. Per tant, és una llengua molt més forta del que ens pensem.

Tornar a aprendre, crear models, esborrar prejudicis

Així, doncs, si volem que el català esdevingui una llengua plenament normalitzada, ens cal adoptar uns hàbits lingüístics de fidelitat a la llengua pròpia. Si aprenem a mantenir-nos còmodament en la nostra llengua —el TELP és una eina creada específicament amb aquesta finalitat—, ajudarem a fer que l'hàbit de mantenir-se en català sigui cada vegada més notori socialment i, per tant, més imitable per part d'altres persones. Per a aconseguir-ho, hem d'anar-nos desprenent de vells prejudicis i de falses creences que ens condicionen i començar a parlar de manera desacomplexada. A mesura que ho anem fent, guanyarem autoestima i esdevindrem, d'una manera absolutament natural, parlants lliures. I el català hi sortirà guanyant. ♦

PASTISSERIA BOMBONERIA CONFITERIA GELATERIA

Major de Sarrià, 57
08017 Barcelona
Tels. 93 203 07 14 - 93 203 00 04

Pl. de Sarrià, 12-13
08017 Barcelona
Tel. 93 203 04 73 - Fax 93 280 65 56